

JURYRAPPORT DE LOEP 2010
VVOJ Prijs voor Onderzoeksjournalistiek

Juryleden:

Ad van Liempt (voorzitter)

Ton van Dijk

Geert-Jan Laan

Karin Strobbe

Steven Vandenberg

Walter Zinzen

JURYRAPPORT 2010 DE LOEP

Van de alom besproken crisis in de journalistiek heeft de jury van De Loep dit jaar weinig gemerkt. Het aantal inzendingen voor de prijzen voor de onderzoeksjournalistiek van 2010 was bijzonder hoog, en reikte zelfs over de honderd. We hebben bijzonder veel kwaliteit zien langskomen; zowel bij de tekstproducties als in de sector audiovisueel waren er zeker vijf tot tien inzendingen die voor de prijs in aanmerking kwamen. Alleen voor de aanmoedigingsprijs was het aantal inzendingen beperkt. Ook de kwaliteit hield daar niet over, zodat de jury hier slechts twee inzendingen kon nomineren.

Bij analyse van de inzendingen is een aantal interessante trends te signaleren.

Zo viel ons op dat er ondanks de enorme problemen bij de regionale dagbladen enige voortreffelijke inzendingen waren te noteren. Uiteraard de genomineerde serie verhalen van De Limburger/Limburgs Dagblad over het vakantiehuis van burgemeester Leers, maar hier dient ook met ere een productie van De Stentor te worden vermeld: Anne Boer schreef een uitvoerige en diepgaande serie verhalen over de jeugdzorg in de regio Zwolle. Het was voor de jury het bewijs dat ook in moeilijke tijden, door het stellen van de juiste prioriteiten, regionale media tot relevante onderzoeksjournalistiek in staat zijn.

Wat ons verder opviel is dat de thematiek van de inzendingen een bredere spreiding kende dan vorige jaren. Het accent op financiële onderzoeksjournalistiek is onverminderd groot - heel veel onderzoeksjournalisten hebben zich met aspecten van de bankencrisis bezig gehouden. Er zijn ook twee fenomenale boeken over financiële kwesties ingezonden. De Vastgoedfraude van Vasco van der Boon en Gerben van der Marel van het Financiële Dagblad leek een potentiële nominé in de sfeer van De Prooi van Jeroen Smit, de winnaar van vorig jaar. De jury heeft dit boek toch niet voor de prijs of een nominatie in aanmerking laten komen omdat het mede gebaseerd was op talloze artikelen die de auteurs al eerder in hun krant over deze materie hadden geschreven. Daarmee kon het boek niet meer als een oorspronkelijk product van onderzoeksjournalistiek worden beschouwd.

Ook De Geldpers van Joost Ramaer heeft de jury bediscussieerd, eveneens een indrukwekkend product van financiële onderzoeksjournalistiek. Omdat er al zoveel over de perikelen bij uitgeefconcern PCM bekend was toen het boek uitkwam, hebben we gemeend het niet te nomineren. De jury noteerde ook nog twee interessante inzendingen over de gang van zaken op het Belgische ministerie van financiën, waarvan er een is genomineerd.

Een ander thema dat we veel voorbij zagen komen was de multiculturele samenleving, in allerlei verschijningsvormen. Hierbij sprong vooral de serie van Rudy Rotthier in De Morgen eruit. Een voortreffelijk voorbeeld van een ontdekkingsreis in eigen land: Rotthier ging een langere periode wonen in twee Brusselse wijken en beschreef wat hij zag, hoorde en voelde in deze door buitenlandse immigranten gedomineerde delen van de stad. Journalistiek

veldwerk dus eigenlijk, maar omdat er niet veel geheel nieuwe inzichten uit voortkwamen heeft de jury ook deze zeer leesbare serie terzijde moeten leggen. Ook de jeugdproblematiek zagen we op diverse fronten behandeld in de inzendingen. Naast de al genoemde serie van De Stentor willen we graag de serie van Saskia Van Nieuwenhove en Raf Liekens in P-Magazine, Verloren Kinderen, vermelden - genomineerd omdat het lot van kinderen waar de Belgische jeugdzorg mee te maken krijgt er op zo'n schrijnende manier in is beschreven. In een aanpalende sector was de jury onder de indruk van de serie over mensenhandel in Trouw, van Perdiep Ramesar en Martijn Roessingh - ook die productie dient hier met ere vermeld te worden.

Bij de audiovisuele inzendingen, waar het aanbod eveneens kwalitatief en kwantitatief van hoog niveau was, viel ons op dat bij twee van de genomineerde programma's de verborgen camera is ingezet om respectievelijk misstanden in de antiekhandel en vervuiling in de ziekenhuizen te onthullen. Dat betekent niet dat de jury nu opeens doorgeschoot is in de richting van sensatiejournalistiek; in beide gevallen leek ons het gebruik van de verborgen camera de enige manier om de misstand ook daadwerkelijk te onthullen - en in dat geval is dit "ultimum remedium" te billijken.

Bij het derde genomineerde programma (NOVA over de DSB-affaire) moesten de makers hun toevlucht nemen tot acteurs om de uitspraken van anoniem blijvende ex-medewerkers adequaat in de uitzending te verwerken. Het zijn evenzovele tekenen dat het brengen van onthullingen op televisie bijna onmogelijk lijkt zonder afwijkende vormen van informatie-overdracht.

Verder dient nog vermeld dat naast de genomineerde uitzending van Zembla nog zeker drie andere afleveringen van Zembla serieus besproken zijn voor De Loep. Om uiteenlopende redenen hebben die de grens van de nominatie juist niet gehaald, maar dat doet er niets aan af dat dit onderzoeksprogramma een uitstekende periode doormaakt. Dat blijkt ook wel uit nominaties voor andere prijzen in de laatste tijd. Het is daarom des te onbegrijpelijker dat Zembla op een aanzienlijk ongunstiger tijdslot in de programmering van Nederland 2 is terechtgekomen (net als trouwens de KRO-pendant Reporter). Bovendien is de jury niet gerust op de stabiliteit van de financiering van dit vlaggenschip van de onderzoeksjournalistiek op televisie in de nabije toekomst. Het zou bijzonder te betreuren zijn als door bestuurlijke maatregelen aan de bloeiperiode van Zembla een einde zou komen.

Het aantal inzendingen van de commerciële omroepen was, zoals altijd, beperkt. Dat heeft alles met ons bestel te maken, met de veel te volle televisiemarkt waardoor de commerciële omroepen maar hoogst zelden bereid zijn te investeren in onderzoeksjournalistiek. Hier moet wel de mooie documentaire reportage genoemd worden waarin Jeroen Akkermans op zoek ging naar de achtergronden van de dood van zijn cameraman Stan Storimans. Dat programma zat dicht tegen een nominatie aan.

DE UITSLAG

AANMOEDIGINGSPRIJS

Voor de aanmoedigingsprijs hebben we twee inzendingen genomineerd.

Ten eerste de serie radioreportages van Jony de Jong van TV-West: **Gifaffaire bij Sterigenics in Zoetermeer**; De Jong volgde het nieuws rond deze zaak, maar besloot op enig moment onderzoeksgegevens, die zij via een wob-verzoek in handen had gekregen, aan een deskundige voor te leggen. Daarna werd het een grote affaire in de gemeente, en dat was zeker mede de verdienste van Jony de Jong.

De tweede nominatie is voor het artikel **'Reynders spot met het parlement'**, gepubliceerd in *MO* Magazine*. Mathias Bienstman en Berber Verpoest leggen de opmerkelijke rol van de Belgische minister van financiën Reynders bij de benoeming van banktoezichthouders bloot. De twee journalisten hebben ontdekt dat Reynders' vertegenwoordigers bij de banken die overheidssteun krijgen weinig uitvoeren. Van een nieuwe cultuur bij de banken is niets te merken. Nader onderzoek wijst uit dat ze hun activiteiten in belastingparadijzen gewoon voortzetten en dat dubieuze investeringen, die als onethisch kunnen worden beschouwd, ongemoeid zijn gebleven.

Het is een voortreffelijk stuk, en daarom kent de jury **de Aanmoedigingsprijs 2010** toe aan Mathias Bienstman en Berber Verpoest voor hun artikel **'Reynders spot met het parlement'** in *MO* Magazine*.

AUDIOVISUEEL

De jury heeft drie programma's genomineerd:

De reportage **De DSB-methode** van NOVA waarin ex-medewerkers een boekje open doen over de verkoopmethodes van Scheringa's bank kwam op een beslissend moment; vanaf die dag kelderde het vertrouwen in de onderneming. Het is evident dat het bijzonder veel onderzoek, tact en doorzettingsvermogen heeft gekost om de ex-medewerkers zover te krijgen hun vlijmscherpe beschuldigingen te uiten. Dat was journalistiek werk van hoog niveau.

Dat geldt ook voor **'Bloedantiek'**, van Peter Brems en Wim Van den Eynde, van de nieuwsdienst van de VRT. Ze tonen glashelder aan dat veel antiek in Belgische winkels van diefstal afkomstig is en dat de handel in deze spullen langs illegale wegen geschiedt. Omdat de Belgische wetgeving geen bewijzen vraagt voor de herkomst van antiek heeft de illegale handel vrij spel. Veel van het antiek is gestolen in Afghanistan. Een fraai staaltje onthullingsjournalistiek.

De derde genomineerde is de Zembla-reportage **'Vieze Ziekenhuizen'** over de falende schoonmaak in Nederlandse ziekenhuizen. Verslaggever Ton van der Ham meldde zich aan om te werken in twee Nederlandse ziekenhuizen en kon daardoor aantonen dat de schoonmaakregels stelselmatig met opzet worden overtreden, wat gevaarlijke consequenties kan hebben voor de patiënten. Dat laatste werd door deskundigen overtuigend onder woorden gebracht. De reportage werd voorbereid door de researchers Anique van den Bosch en Manon Blaas.

De jury heeft lang gewikt en gewogen welke van de drie uitzendingen de voorkeur verdient. De keuze viel uiteindelijk op de **'Vieze Ziekenhuizen'** van Zembla, omdat dat programma een voorbeeld is van originele, laagdrempelige onderzoeksjournalistiek en bovendien een grote maatschappelijke impact heeft.

TEKST

De drie nominaties in de sector tekst zijn:

(Integriteits)onderzoek Bulgaarse villa burgemeester Gerd Leers, de al genoemde productie van De Limburger/Limburgs Dagblad, trof de jury vooral omdat de krant onbeschoemd berichtte over de zo geliefde en populaire burgemeester van Maastricht. De berichtgeving was vooral gerechtvaardigd omdat de burgemeester zelf van bestuurlijke integriteit een zwaar punt had gemaakt. Volgens de jury heeft de krant de kwestie correct maar zonder aanzien des persoons behandeld - en dat maakt de nominatie alleszins verdiend.

'Verloren Kinderen' is een serie artikelen van Saskia Van Nieuwenhove en Raf Liekens, gepubliceerd in P-Magazine over falende jeugdzorg in België. De stukken zijn schokkend, maar absoluut geloofwaardig, de casussen goed uitgezocht. De jury was onder de indruk van deze productie, gepubliceerd in een blad dat een heel ander publiek bereikt dan de kwaliteitsbladen waarin doorgaans dit soort structurele problemen aan de orde worden gesteld.

Seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk, een serie artikelen in *NRC Handelsblad* en uitzendingen bij de *Wereldomroep*. Joep Dohmen en Robert Chesal toonden aan dat wat in andere landen al was geopenbaard ook in Nederland volop aan de orde is geweest: structureel en langdurig misbruik door priesters. Andere media volgden, maar deze twee journalisten bleven steeds leidend en hielden het initiatief. De jury vond dat de toon van de berichtgeving heel zorgvuldig was en dat Dohmen en Chesal bij het bewaken van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen heel evenwichtig hebben geopereerd.

De jury heeft na uitvoerige afweging van deze drie inzendingen uiteindelijk besloten dat de serie **Seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk** beloond wordt met De Loep.